

מים זכים

דורשי רשומות אמרו 'אין מים אלא תורה'
שנאמר 'הוי כל צמא לכו לחיים' (ב'ק פב).

פרשת ויקהל - פקודי

ומבואר בזה, שכאשר יש לאדם אפשרות לקיים, או 'כמה מצוות', או מצוה אחת בלבד, אזי ה'כמה מצוות' קודמות למצוה האחת.

- ג -

וכן נראה מדברי ה'פתחי תשובה' (יו"ד סי' רפה, ב), שדן בהא דקיי"ל, דתפילין קודמים למזוזה וציצית, כיון דתפילין הוו חובת הגוף, ולכן אם יש לו ממון בכדי לקנות רק אחד מהם, צריך לקנות תפילין (אם אינו יכול להשיג תפילין בהשאלה).

והסתפק הפתחי תשובה, מה הדין כאשר יש לו מעות בכדי לקנות, או רק תפילין, או אפשרות שנייה, הוא יכול לקנות במעות, גם מזוזה וגם ציצית, כיון שדמיהן מועטים, - האם ב' מצוות שאינן חובת הגוף, קודמות למצוה אחת שהיא חובת הגוף, - או"ד דתפילין שהם חובת הגוף, קודמים גם לב' מצוות שאינן חובת הגוף, עיי"ש.

ומעתה נראה בזה, שזה הי' פשוט להפתחי תשובה, שבכה"ג שכל המצוות שקולות, אזי ודאי שהב' מצוות קודמות למצוה האחת, - (רק מ"מ הסתפק, האם ב' מצוות קלות, קודמות למצוה אחת חמורה).

והעולה מדברי הגר"א והפתחי תשובה הנ"ל, שכאשר יש לאדם אפשרות לקיים, או כמה מצוות, או מצוה אחת בלבד, אזי הכמה מצוות קודמות למצוה האחת.

- ד -

והנה הגר"א והפתחי תשובה הנ"ל דיברו, בכה"ג שיש לפניו אפשרות לקיים, או את המצוה האחת, או את הכמה מצוות, - ומעתה לפי דבריהם יש להוסיף ולע"י, מה יהי' הדין בכה"ג שהוא כן יכול לקיים את כל המצוות, דליע"י האם בכה"ג הוא יצטרך להקדים ולקיים קודם את הי'כמה מצוות, ורק אח"כ יקיים את המצוה האחת, - או"ד דבכה"ג דהוא יכול לקיים את כולן, אזי אין עדיפות להקדים את הי'כמה מצוות לפני המצוה האחת.

ולמשל יש לדון, מה הדין כאשר אדם מחוייב לקיים כעת שבע מצוות שקולות, ובגונא שמשך הקיום של מצוה אחת מהן, אורך כשעה, - ומשך הקיום של שש המצוות האחרות, אורך כעשר דקות לכל אחת מהן, - וכעת יש לדון, את איזו מצוה יהי' דינו לקיים בתחילה.

- ה -

דלכא"ו יש מקום גדול לומר, דבתחילה יצטרך לקיים את שש המצוות הקצרות, ורק אח"כ יקיים את המצוה הארוכה, וכדלהלן.

דהנה הרי הוא מחוייב כבר כעת בכל שבע המצוות, ובעצם הוא הי' צריך לקיים את כולן מייד עכשיו, - ורק כיון שהאדם הוא לא מלאך, ואינו יכול לקיים את כל המצוות ביחד, לכן יש לדון בכל מצוה שהוא רוצה לקיים בתחילה, לכמה מצוות היא תגרום עיכוב לקיום שלהן, אם הוא יקיים אותה בתחילה.

וכשנעמיק בזה נמצא, שאם יקיים בתחילה את אחת מהמצוות הקצרות, הרי הוא יעכב בזה רק את הקיום של מצוה אחת אחרת, **כיון שבין כך לא תיתכן מציאות שהוא יקיים כמה מצוות ביחד,** וא"כ נמצא שבוה שהוא קיים בתחילה את אחת מהמצוות הקצרות, **הרי הוא עיכב בזה רק מצוה אחת אחרת.**

ומשא"כ אם הוא יקיים בתחילה בשעה הראשונה את המצוה הארוכה, הרי הוא יעכב בזה את הקיום של שש המצוות הקצרות האחרות, כיון שאילו הוא הי' מקיים את המצוה הארוכה רק לבסוף, הרי בשעה הראשונה הוא הי' יכול לקיים את כל שש המצוות

אלה פקודי המשכן משכן העדת אשר פקד על פי משה עבדת הלויים ביד איתמר בן אהרן הכהן: וּבְצַלָּל בֶּן אוּרִי בֶן חוּר לְמִטָּה יְהִדְדָה עֶשֶׂה אֶת כָּל אֲשֶׁר צִוָּה ה' אֶת מֹשֶׁה: (לח, כא-כב).

ופירש רש"י, 'וּבְצַלָּל בֶּן אוּרִי וגו' עֶשֶׂה אֶת כָּל אֲשֶׁר צִוָּה ה' אֶת מֹשֶׁה - אשר 'ציווה אותו משה' אין כתיב כאן, אלא כָּל אֲשֶׁר 'צִוָּה ה' אֶת מֹשֶׁה', - (והיינו) אפי' דברים שלא אמר לו רבו, הסכימה דעתו למה שנאמר למשה בסיני, - כי משה ציווה לבצלאל לעשות תחילה כלים, ואחר כך משכן, - אמר לו בצלאל, מנהג העולם לעשות תחילה בית, ואחר כך משים כלים בתוכו, - אמר לו (כדבריו) כך שמעתי מפי הקב"ה, אמר משה בצל א-ל הייתי, כי ודאי כך ציווה לי הקב"ה, וכן עשה, המשכן תחילה ואחר כך עשה כלים'.

וכבר הקשו בזה, דצ"ע מדוע באמת משה רבינו שינה את הסדר, ובתחילה הוא ציווה לבצלאל, לעשות תחילה כלים, ורק אח"כ משכן, - ומדוע לא ציווה לבצלאל, כפי הסדר שנצטווה מפי הקב"ה, שהרי משה נצטווה קודם לעשות את המשכן, ורק אח"כ נצטווה על הכלים.

ועוד צ"ב בזה, מה הייתה טענת בצלאל למשה רבינו, 'מנהג העולם לעשות תחילה בית, ואחר כך משים כלים בתוכו', - וצ"ב בזה, דהרי הם עסקו במצוות עשיית המשכן וכליו, והי' לפנייהם נידון, האם להקדים את המצוה של עשיית הכלים, או"ד להקדים את המצוה של עשיית המשכן, וא"כ מהיכי תיתי שיהי' בכוחו של מנהג העולם להכריע בזה.

ויש לפלפל טובא בזה, וכדלהלן.

- א -

דהנה יש מקום ליישב את הנ"ל, ע"פ מה שיש לדון בזה בנידון חדש, שלא מצאתי כעת מי שידבר בזה, וכדלהלן.

דהנה ידוע מה שביאר הגר"א בספר 'שנות אליהו' (ריש פאה), מדוע אין מבטלין ת"ת בכדי לקיים מצוה אחרת זו"ל, 'אלו דברים שאין להם שיעור וכו' ותלמוד תורה - ... והכלל בזה, שאין מבטלין ת"ת אפי' למצוה, אם יכולה להיעשות ע"י אחרים, - והשכל מחייב בזה, מפני שכל תיבה ותיבה בפני עצמה, הוא מצוה גדולה, והיא שקולה נגד כולם, א"כ כשלומד למשל דף א', מקיים כמה מאות מצוות, וא"כ בוודאי יותר טוב לקיים מאה מצוות, ממצוה אחת...,' עכ"ל.

- ב -

והיינו, דאם יש לאדם אפשרות ללמוד תורה במשך השעה הקרובה, או לעשות מעשה חסד אחד (למשל) במשך השעה הקרובה, והחסד ההוא יכול להיעשות ע"י אחרים, אזי יש בזה את הכלל, שאין מבטלין ת"ת למצוה אחרת.

כיון שאם הוא ילמד תורה בשעה הקרובה, הוא יקיים בזה אלפי מצוות (ע"פ החישוב של מאתיים מילים לדקה, כדברי הח"ח בספרו 'תורת הבית' פ"ב), - ואם הוא יעשה את המעשה חסד ההוא בשעה הקרובה, הוא יקיים בזה רק מצוה אחת (וגם כשנימא שבגמילות חסד מקיימים כמה וכמה מצוות, אך אכתי זה לא יגיע לחישוב של אלפי מצוות שיהי' לו בת"ת), - וא"כ בוודאי יותר טוב לקיים מאה מצוות, ממצוה אחת', כלשונו של הגר"א הנ"ל.

[ואמנם יש שפירשו באופן אחר, את דברי הגר"א הנ"ל, ע"ע בזה בדברי מרן הגר"ח קניבסקי שליט"א, בספרו 'שערי אמונה' (פאה עמי ח), - אך יעוי' בספר 'חפץ חיים' (עשין יב) ובספר 'תורת הבית' (שם), שהח"ח פירש בזה כפשוטו דברי הגר"א הנ"ל, עיי"ש ואכמ"ל].

הקצרות, וא"כ נמצא שזוה הוא קיים בתחילה את המצוה הארוכה, הרי הוא עיכב זוה את הקיום של שש מצוות.

ומעתה אי נימא שהאי דינא שיכמה מצוותי קודמות למצוה אחת, נאמר גם בכה"ג שיכול לקיים את כולן, שגם אז הדין הוא שהיכמה מצוותי קודמות למצוה האחת, וצריך לקיים בתחילה את היכמה מצוותי ורק אח"כ את המצוה האחת, - א"כ יעלה שדינו יהי לקיים בתחילה את שש המצוות הקצרות, כיון שהן קודמות למצוה האחת הארוכה, וכמבואר.

- 1 -

ועתה נשוב למה שהקשינו לעיל, דצ"ע מדוע באמת משה רבינו שינה את הסדר, ובתחילה הוא ציווה לבצלאל, לעשות תחילה כלים, ורק אח"כ משכן, ומדוע הוא לא ציווה לבצלאל, כפי הסדר שנצטווה מפי הקב"ה.

דמעתה י"ל, דהיי"ל למשה רבינו, דכיון דהקב"ה ציווהו בפרטות על עשיית המשכן, ועל עשיית כל כלי וכלי בציווי נפרד, לכן יש בעשיית המשכן מצוה נפרדת, ובעשיית כל כלי וכלי מצוה נפרדת.

ולכן היי"ל למשה רבינו, דאע"פ דבאמת הקב"ה ציווהו בתחילה לעשות את המשכן, ורק אח"כ ציווהו לעשות את כלי המשכן, אך מ"מ לאחר שהקב"ה סיים לצוותו על עשיית המשכן וכליו, הרי חל עליהם חיוב לעשות גם את המשכן וגם את כלי המשכן **מייז עכשיו**, - ורק כיון שהם לא מלאכים, והם לא יכולים לעשות גם את המשכן, וגם את כלי המשכן **ביחד מייז**, לכן יש לדון בכל מצוה שירצו לקיים בתחילה, לכמה מצוות היא תגרום עיכוב לקיום שלהן, אם הם יקיימו אותה בתחילה.

ומעתה כיון שלכא"ו עשיית המשכן הייתה מלאכה גדולה מאוד, ונמשכה זמן רב יותר, מאשר עשיית כל כלי וכלי בפני עצמו, לכן היי"ל ס"ל למשה רבינו, שצריך לעשות קודם את כלי המשכן, **כיון ש'כמה מצוותי קודמות למצוה אחת וכנ"ל**, ואם יעשו את המשכן בתחילה, הרי יגרם בזה עיכוב לקיום של 'כמה מצוותי, כיון שבזמן של עשיית המשכן, יכולים לעשות כמה וכמה כלים מכלי המשכן, - ולכן היי"ל ס"ל למשה רבינו, שצריך לעשות קודם את כלי המשכן, וכמבואר.

- 2 -

אמנם אכתי צ"ע מה שהקשינו לעיל, דא"כ מה הייתה טענת בצלאל למשה רבינו, 'מנהג העולם לעשות תחילה בית, ואחר כך משים כלים בתוכו', וצ"ב בזה, דא"כ היי"ל למה נידון, האם להקדים את המצוה של עשיית הכלים, או"י להקדים את המצוה של עשיית המשכן, מהיכתי יתיתי שיהי בכוחו של מנהג העולם להכריע בזה.

והנראה לבאר בזה, דהנה צריך להתבונן מדוע באמת מנהג העולם לבנות תחילה בית, ורק אח"כ להתעסק עם כלי הבית, והביאור נראה פשוט, שמוחוץ לבית אין מה לעשות עם כלי הבית, ולמשל אם אדם יבנה מיטה לפני שיבנה את הבית, הרי לא יהי לו מה לעשות עם המיטה בחוץ, כיון שהוא לא ילך לישן ברחוב, - אך אם יבנה את הבית בתחילה, הרי יהי לו שימוש בבית, גם עוד לפני שהוא יבנה את המיטה, ופשוט.

- 3 -

ומעתה י"ל, דכוונת דברי בצלאל בטענתו למשה רבינו באה לבאר, שאע"פ שאנו באמת מצווים ע"פ ציווי הקב"ה, גם על המשכן וגם על כלי המשכן, - אך מ"מ כל זמן שלא נעשה את המשכן, הרי אין שום משמעות לכלי המשכן, **כיון שאין מה לעשות עם כלי המשכן מחוץ למשכן**, ולכן כל זמן שלא נעשה את המשכן, בין כך לא נקיים בעשיית כלי המשכן, את מצוותי של הקב"ה שציווה על כלי המשכן, כיון שכונת הקב"ה הייתה שניעשה כלי משכן שראויים לשימוש, - ולכן טען בצלאל שצריך לעשות את המשכן בתחילה, - דו"ק ונפלא.

[אמנם לאחר שעשו את המשכן, עשו מייז את כלי המשכן, ואע"פ שאכתי לא הקימו את המשכן, ובאמת לא היי"ל עדיין לכלי המשכן שום שימוש 'בפועל', - אך מ"מ אין בזה שום קושיא על הנ"ל, כיון שלאחר עשיית המשכן, כבר כלי המשכן היו ראויים לשימוש 'בכח', ורק מ"מ אכתי לא נצטוו על הקמת המשכן, דו"ק ואכמ"ל.]

- 4 -

אמנם באמת יש לפלפל טובא, בעצם מה שצידדו לעיל, שכאשר אדם מחוייב לקיים כעת שבע מצוות שקולות, בכוונת שמשך הקיום של מצוה אחת מהן, אורך כשעה, - ומשך הקיום של שש המצוות האחרות, אורך כעשר דקות לכל אחת מהן, - אזי יש מקום גדול לומר, דבתחילה יצטרך לקיים את שש המצוות הקצרות, ורק אח"כ יקיים את המצוה הארוכה, וכפי שביארנו בהרחבה לעיל.

דלכא"ו י"ל דבעל כרחך לא יתכן לומר כן, דדינו יהי להקדים קודם את שש המצוות הקצרות, ורק אח"כ יקיים את המצוה הארוכה, - כיון שא"כ אי נימא שדינו להקדים בתחילה את המצוות הקצרות, אך מ"מ הרי לאחר שיקיים את חמש המצוות הקצרות, וישארו לפניו ב' מצוות מצוה אחת קצרה ומצוה אחת ארוכה, **הרי אז ברור שכבר לא תהי קדימה למצוה הקצרה השישית, לפני המצוה הארוכה, כיון שהרי זו מצוה אחת כנגד מצוה אחת.**

וא"כ נמצא שלאחר שיקיים במשך החמישים דקות הראשונות, את החמש מצוות הקצרות, הרי כבר יהיה רשאי להקדים את המצוה הארוכה לפני המצוה הקצרה השישית.

- 5 -

ומעתה לאחר שהחלטנו בבירור, שלמצוה הקצרה השישית כבר לא תהי קדימה לפני המצוה הארוכה וכנ"ל, הרי מעתה יעלה, שגם לאחר שיקיים במשך הארבעים דקות הראשונות, את הארבע מצוות הקצרות, הרי בעל כרחך כעת הוא כבר תהי רשאי, להקדים את המצוה הארוכה גם לפני ב' המצוות הקצרות שנותרו, **כיון שכעת עומדת מול המצוה הארוכה, רק המצוה הקצרה החמישית לבדה, והרי זו מצוה אחת כנגד מצוה אחת.**

כיון שכבר החלטנו בבירור, שלמצוה הקצרה השישית, בכל אופן שיהי, הרי ברור שלבסוף לא תהי לה קדימה לפני המצוה הארוכה, - ולכן **נמצא שאין לב' המצוות הקצרות הנפרדות מעלה משותפת, בשביל להחשיבן כ'כמה מצוותי מול המצוה הארוכה, כיון שבין כך המצוה הארוכה יכולה להתקיים לפני המצוה הקצרה האחרונה.**

ולא מסתבר שעכ"פ כעת נאמר, שבי' המצוות הקצרות קודמות למצוה הארוכה, כיון שהן מוגדרות כעת כ'כמה מצוותי מול המצוה הארוכה, ולכן צריך להקדים כעת את המצוה הקצרה החמישית, לפני המצוה הארוכה, - דלא מסתבר לומר כן, כיון שהרי אנו יודעים, שלבסוף המצוה הארוכה תוכל להתקיים לפני המצוה הקצרה השישית, וא"כ אנו יודעים שהחבילה של הקדימה של היכמה מצוותי, עומדת להתפרק במבחן המציאות שיהי לבסוף, - ולכן נראה לומר, **שכבר כעת** אין להן את מעלת הקדימה, של 'כמה מצוותי מול מצוה אחת.

וכשתעמיק בדבר נמצא, שלאחר שנחליט בבירור, שגם למצוה הקצרה החמישית אין קדימה לפני המצוה הארוכה לפי החשבון הנ"ל, אזי על זה הדרך גם למצוה הרביעית והשלישית והשישית ואפ"י הראשונה הקצרה, כבר לא תהי שום קדימה לפני המצוה הארוכה, **כיון שאין לכל המצוות הקצרות שום שיגדירן כ'כמה מצוותי כלפי המצוה הארוכה**, - ולפי החשבון הנ"ל בעל כרחך י"ל, דאין למצוות הקצרות שום עדיפות לקיימן לפני המצוה הארוכה.

- 6 -

ואמנם אכתי יש מקום לדון בזה, דיי"ל דאע"פ דבאמת אין למצוות הקצרות שום חיבור, שיתן להן את דין הקדימה של 'כמה מצוותי, - אך מ"מ אכתי יתכן לומר, דהקביעה בדיני הקדימה הנ"ל, לא נקבעת לפי המבחן, האם יש ליכמה מצוותי 'מעלה משותפת' של 'כמה מצוותי.

אלא יתכן לומר, דלמעשה למצוה הארוכה אין כח לעכב את הקיום של ב' מצוותי, ואע"פ שבאמת אין לב' המצוות הקצרות מעלה של 'כמה מצוותי בעצמותן, - אך מ"מ למצוה הארוכה יש 'חיסרון', **כיון שהיא מעכבת את הקיום של ב' מצוותי.**

ולכן יתכן לומר, דאין שום סתירה במה שנאמר בתחילה, שלמצוה הארוכה יש 'חיסרון', ואין לה כח לעכב את ב' המצוות הקצרות האחרונות, - אע"פ שאנו יודעים שכאשר לבסוף תישאר המצוה הקצרה האחרונה לבדה, אזי כבר יהי למצוה הארוכה כח לדחות, - דמ"מ אין זה סותר כלל למה שאמרנו מקודם, שהרי באמת מקודם לא היי"ל כח למצוה הארוכה, לדחות את ב' המצוות שעמדו לפניה, - ויש לעי' ולהעמיק בזה.

ניתן לזכות את הרכים ולהגדיל תורה ולהאדירה
ע"י הקלטת תגובות הערות והוספות
בקו 'מים חמים': 02-633-5850

כמו כן בקו זה ניתן להאזין
לתגובות שהתקבלו במערכת

המען לתגובות: יצחק זאב כגן
רח' נתיבות המשפט 81 מודיעין עילית
טל': 1515-271-55442 (תא קולי)
פקס: 02-655-0973 (מערכת נסיונית)
דוא"ל: A0527155442@GMAIL.COM

ניתן לתרום להוצאות הפצת הגיליון, דרך עמדות 'הדרים פלוס' - [לעבור לקופות נוספות - להיכנס ל'קרבן צרכי הרכים' - ולגלוף לחשבנת המצוינות: 'גיליון מים זכים'] - הדברים נכתבו לעורר לב המעיין בלבד - ניתן לקבל את הגיליון במייל, ע"י שליחת בקשה לזוא"ל של המערכת. להנצחת שמות לע"נ ולרפ"ש וכדו' (א50), ובכל ענייני הגיליון, ניתן לפנות ל: 1515-271-55442 (תא קולי)